

Biotopy s lesy výmladkového původu

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Autoři: prof. Dr. Ing. Petr Maděra, Ing. Martin Machala, doc. Ing. Antonín Buček, CSc.,
Ing. Michal Friedl

*Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno*

Průvodní zpráva

I) Cíl výsledku

Cílem zpracování mapy je prezentovat pravděpodobný současný výskyt lesů výmladkového původu odvozený na základě mapování biotopů ve správním obvodu obcí s rozšířenou působností (ORP). Jedná se o významný podklad, umožňující vyhledávání lokalit s charakterem starobylých pařezin.

Mapa vznikla v rámci řešení projektu Starobylé výmladkové lesy, jejich význam a udržitelnost v kulturní krajině (Ministerstvo kultury ČR, identifikační kód DF13P01OVV015) a je součástí souboru map, hodnotících přírodní, historické a současné předpoklady výskytu lokalit starobylých pařezin na území ČR v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP).

II) Popis výsledku

Na mapě jsou správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) rozlišeny do 5 kategorií podle rozlohy pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu, která byla odvozena na základě celoplošného mapování biotopů a předpokládaného výskytu lesů výmladkového původu v příslušných typech biotopech.

Zdrojem dat pro zpracování mapy jsou výsledky plošného mapování biotopů, významných z hlediska ochrany přírody (tzv. typů přírodních stanovišť). Základní mapování typů biotopů proběhlo na území ČR v letech 2001-2004, od roku 2006 probíhá kontinuální aktualizace mapování, takže se jedná o zcela aktuální podklady.

Z katalogu biotopů České republiky (CHYTRÝ et al. 2010) byly vybrány všechny typy biotopů, u kterých lze předpokládat výskyt lesních porostů výmladkového původu (viz tab. 1). Tento předpoklad se opíral o samotnou charakteristiku biotopu uveřejněnou v katalogu (např. biotopy L3 – dubohabřiny, L6 – teplomilné doubravy a některé biotopy acidofilních doubrav – L7), rešerši literatury a dříve publikované výsledky (např. FRIEDL 2011) a konečně také výsledky terénních rekognoskačních šetření (viz např. BUČEK et al. 2010, FRIEDL 2008). Celková plocha 22 takto vybraných typů biotopů činí v ČR 7031 km². Zastoupení porostů výmladkového původu je ovšem v jednotlivých typech biotopů velmi rozdílné. Proto autoři mapy několikanásobně opakovaným expertním posouzením určili pravděpodobnost výskytu porostů výmladkového původu v jednotlivých vybraných typech biotopů (tab. 1).

Tab. 1 Typy biotopů s pravděpodobným výskytem lesů výmladkového původu

Kód	Biotop	Výskyt lesa výmladkového původu v biotopu v %
K3	vysoké mezofilní a xerofilní křoviny	5

L1	mokřadní olšiny	10
L2.2	údolní jasanovo olšové luhy	15
L2.3	tvrdé luhy nížinných řek	10
L2.4	měkké luhy nížinných řek	20
L3.1	hercynské dubohabřiny	50
L3.2	polonské dubohabřiny	60
L3.3	karpatské dubohabřiny	50
L3.4	panonské dubohabřiny	75
L4	suťové lesy	10
L5.1	květnaté bučiny	0,5
L5.3	vápnomilné bučiny	1
L5.4	acidofilní bučiny	0,5
L6.1	perialpidské bazifilní teplomilné doubravy	90
L6.2	panonské teplomilné doubravy na spraši	70
L6.3	panonské teplomilné doubravy na písku	50
L6.4	středoevropské bazifilní teplomilné doubravy	50
L6.5	acidofilní teplomilné doubravy	80
L7.1	suché acidofilní doubravy	50
L7.2	vlhké acidofilní doubravy	50
L7.3	subkontinentální borové doubravy	1
L7.4	acidofilní doubravy na písku	50

Plochy vybraných biotopů podle jednotlivých ORP poskytla Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Pro každou ORP byla plocha konkrétního biotopu redukována na základě expertního posouzení dle tab. 1. Celková plocha pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu v ORP pak byla spočtena jako součet redukovaných ploch biotopů.

Celková plocha pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu činí v ČR 1390,68 km². Tato plocha je v souladu s historickými údaji o výskytu výmladkových lesů na území ČR. Podle Reambulovaného katastru z roku 1900 se nízké a střední lesy vyskytovaly na ploše 1550 km² (KADAVÝ et al. 2011). Digitalizací mapy dřevinného složení lesů (SVOBODA, WEINGARTEL 1941) bylo zjištěna plocha pařezin a doubrav 1438, 27 km². Podobnou plochu – 1368, 58 km² – zaujímaly lesy sdružené a výmladkové i v poválečném období (ČERMÁK 1955).

Předložená mapa byla vytvořena na základě databáze obsahující hodnoty plochy biotopů Natura 2000 s možným výskytem výmladkových lesů v rámci jednotlivých ORP (viz 7_Databáze_Biotopy_Natura2000.xlsx). V prostředí Geoinformačních Systémů (GIS) byla tato databáze propojena s polygonovou geografickou informační vrstvou Obce s rozšířenou působností (zdroj: ARC ČR 500). Jako jednoznačný identifikátor pro propojení atributové tabulky této vrstvy s danou databází bylo použito Číslo ORP, které je pro každé ORP unikátní a je shodné v obou datových zdrojích. Polygonová vrstva tímto získala veškeré atributy připojené databáze.

Následně byla tato polygonová vrstva vizualizována na základě hodnot rozlohy biotopů Natura 2000 s možným výskytem výmladkových lesů. Škála hodnot rozlohy těchto biotopů

byla odstupňována do pěti kategorií, z nichž každé byla přidělena barva odpovídající gradientu zvolené barevné stupnice. Každý polygon reprezentující unikátní ORP tak na základě hodnoty rozlohy patřičných biotopů získal barvu odpovídající kategorii, do jejíhož rozmezí hodnot dané ORP spadalo.

Soulad údajů redukované plochy vybraných typů biotopů s možným výskytem lesů výmladkového původu a skutečné současné plochy lesů výmladkového původu potvrzují i výsledky průzkumu území ORP Kuřim (BUČEK, ČERNUŠÁKOVÁ 2015). Neredukovaná plocha vybraných typů biotopů je zde 1123 ha, redukovaná podle expertního posouzení 593 ha a terénním průzkumem zjištěná plocha lokalit s lesy výmladkového původu činí 553 ha.

III) Návrh využití výsledku

Mapa bude využita při souhrnném hodnocení předpokladů výskytu lokalit starobylých výmladkových lesů v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). ORP jako jednotka syntézy dat byla vybrána z důvodu vhodnosti pro následnou inventarizaci území, jakož i následnou péči a ochranu. Databázi lze účelně využít při vymezení lokalit starobylých pařezin.

IV) Seznam použité související literatury

- BUČEK, A., DROBILOVÁ, L., FRIEDL, M. (2010): Starobylé výmladkové lesy v Brněnském biogeografickém regionu. In: Herber, V. (ed.): Fyzickogeografický sborník 8. Masarykova univerzita v Brně. s. 144–149
- ČERMÁK, K. /ed./ (1955): Textová část lesnického a mysliveckého atlasu. Ústřední správa geodesie a kartografie, Praha. 92 s.
- FRIEDL, M. (2008): Mapování skupin typů geobiocénů v EVL Pouzdřanská step – Kolby. In: Pancová Šimková, P. (ed.): Biodiverzita a cílový management ohrožených a chráněných druhů organismů v nízkých a středních lesích v soustavě Natura 2000. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Brno. s. 8.
- FRIEDL, M. (2011): Charakteristika doubrav a dubohabřin. In: Šimková, Machar, Jankovský: Biodiverzita a cílový management ohrožených a chráněných druhů organismů v nízkých a středních lesích v soustavě Natura 2000. Tarmag. Zpráva z řešení projektu 2007–2011. Mendelova univerzita v Brně a Univerzita Palackého v Olomouci, Brno. 271 s.
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M., GRULICH, V., LUSTYK, P. /eds./ (2010): Katalog biotopů České republiky. Ed. 2. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 445 s.
- KADAVÝ, J., KNEIFL, M., SERVUS, M., KNOTT, R., HURT, V., FLORA, M. (2011): Nízký a střední les – plnohodnotná alternativa hospodaření malých a středních vlastníků lesa – obecná východiska. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy. 296 s.
- SVOBODA P., WEINGARTEL V. (1941): Mapa lesů podle dřevin v býv. protektorátě Čechy a Morava. Výzkumný ústav lesnické politiky a spravovědy Praha. Mapa 1:300 000

V) Seznam publikací, které předcházely výsledku a byly publikovány

- BUČEK, A., ČERNUŠÁKOVÁ, L. (2015): Hodnocení významu lokalit starobylých pařezin na Kuřimsku. In: Černušáková, L. (ed.): Venkovská krajina 2015. Sborník z 13. ročníku konference. CZ-IALE a Lesnická práce, Hostětín. s. 15–22

VI) Specifikace zjištěných informací v databázi na elektronickém nosiči dat

Databáze obsahuje přehled ORP s celkovou plochou vybraných typů biotopů, redukovanou podle expertního posouzení podílu výmladkových lesů